

وحیدعظیم‌نیا

دبیر گروه اقتصاد

شفافیت مالی نقش مهمی در تضمین نظام مالیاتی عادلانه و کارآمد دارد. بااین حال، نبود شفافیت کافی در جریان مالی و کالایی کالاها و خدمات، به‌بخش‌های زیرزمینی و غیررسمی اقتصاد اجازه فرار

مالیاتی داده است. برای حل این معضل، ابزار مهمی ازسوی سازمان امور مالیاتی به موجب قانون مصوب ۱۳۹۸ مجلس شورای اسلامی در مرحله اجرا قرار گرفته است و قانون «سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی» بستری برای شفافیت افزایی شده و مرحله نهایی اجرایی آن از یک‌دمه ۱۴۰۲ به مرحله اجرا رسیده‌است. در صفحه پیش‌رو به بررسی اهمیت این سامانه در افزایش شفافیت مالی و تأثیر بالقوه آن بر جمع‌آوری مالیات پرداخته‌ایم.

فرارسو

دستیابی به نظام مالیاتی هوشمند از طریق اجرای کامل سامانه مؤدیان

وجه اصلی تحقق اصلاح ساختاری بودجه از محل تمرکز سازمان امور مالیاتی بر احصای مالیات از بخش‌های فسراری از مالیات، بخش‌های زیرزمینی و همچنین بخش‌های نرسودآورانه با اجرای کامل سامانه مؤدیان و استقرار نظام مالیاتی هوشمند بوده است که بتوانیم عاید مالیات را از روی دوش تولید بر داریم و به سمت عدالت در پرداخت مالیات در همه بخش‌های اقتصادی برویم و با اجرای سامانه مؤدیان به عدالت در نظام مالیاتی نیز نزدیک خواهیم شد.

چالش‌ها

یکی از جنبه‌های کلیدی اصلاحات ساختاری بودجه، تأکید بر درآمدهای مالیاتی و کاهش یا حذف کسری بودجه عملیاتی است. هدف نهایی ایجاد بودجه‌ای است که صرفاً به درآمدهای پایدار مالیات و گمرک متکی باشد و نیاز به درآمدهای غیررسمی را برای تأمین هزینه‌های فعلی کشور از بین ببرد. این مفهوم که به عنوان بودجه بدون نفت شناخته می‌شود، به هدف راهبی اقتصاد کشور از محدودیت‌های تحریمی است. در سال‌های اخیر به ویژه در دولت سیزدهم تلاش‌های قابل توجهی برای تحقق این چشم‌انداز و تفکیک درآمدهای نفتی از هزینه‌های جاری و هدایت آن به سمت توسعه کشور صورت گرفته است.

تحقق بودجه بدون نفت مستلزم تمرکز بر دستیابی به نظام مالیاتی هوشمند و افزایش درآمدهای مالیاتی بدون تأثیر نامطلوب بر تولید کشور است. هدف اصلی افزایش جمع‌آوری مالیات از طریق دستیابی به نظام مالیاتی هوشمند است. دولت سیزدهم با اجرای مرحله نهایی سامانه مؤدیان مالیاتی و تضمین شفافیت کامل مالی در تمامی بخش‌های اقتصادی اعم از دولتی و غیردولتی، گام‌های قابل توجهی در این راستا و تحقق دستیابی به نظام مالیاتی هوشمند برداشته است.

تأثیر سامانه مؤدیان
اجرای سامانه مؤدیان تغییر قابل توجهی در مبارزه با فرار مالیاتی به ویژه در بخش‌های شفاف و اقتصاد زیرزمینی ایجاد کرده است. سازمان امور مالیاتی با تمرکز بر آمارهای مالیاتی و هدف قرار دادن فرار مالیاتی، بخش‌های زیرزمینی و فعالیت‌های سودآورانه، نقش مهمی در اجرای اصلاحات ساختاری بودجه ایفا کرده است.

مزایای دستیابی به نظام مالیاتی هوشمند

۱- افزایش درآمدهای مالیاتی: با دستیابی به نظام مالیاتی هوشمند و مهار فرار مالیاتی و تصحیح معافیت‌های غیر ضروری، اصلاحات در بودجه ساختاری منجر به افزایش قابل توجه درآمدهای مالیاتی می‌شود. این یک منبع درآمد پایدار برای تأمین هزینه‌های فعلی کشور، کاهش اعتماد به در آمد نفت و از تقای ثبات اقتصادی است.

۲- توسعه اقتصادی: با از بین بردن کسری بودجه عملیاتی از طریق استقرار نظام مالیاتی هوشمند، منابعی که قبلاً برای تأمین هزینه‌های فعلی اختصاص یافته بودند، می‌توانند به سمت توسعه کشور هدایت شوند. این امر امکان اجرای پروژه‌های استراتژیک، بهبود زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری در بخش‌های کلیدی، تقویت رشد اقتصادی و تنوع و افزایش درآمد می‌کند.

۳- شفافیت مالی: اجرای کامل سامانه مؤدیان، شفافیت مالی را در تمام بخش‌های اقتصادی تضمین می‌کند. این امر فرصت‌های فساد را کاهش و مسئولیت‌پذیری را ارتقا می‌دهد و محیطی مساعد برای سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی ایجاد می‌کند.

دستیابی به نظام مالیاتی هوشمند از طریق اجرای کامل سامانه مؤدیان گامی قابل توجه در جهت دستیابی به ثبات اقتصادی، رشد و شفافیت مالی در ایران است. با تمرکز بر افزایش درآمدهای مالیاتی، کاهش فرار مالیاتی و اصلاح معافیت‌های غیر ضروری، کشور می‌تواند از وابستگی به نفت دور شود و منابع را به پروژه‌های عمرانی اختصاص دهد. اصلاح ساختاری بودجه نه تنها اقتصاد را تقویت می‌کند، بلکه موجب ارتقای عدالت در سامانه مالیاتی و کاهش بار تولید می‌شود. پذیرش این اصلاحات و تداوم افزایش شفافیت مالی، راه را برای آینده‌ای مرفه و پایدار برای ایران هموار می‌کند.

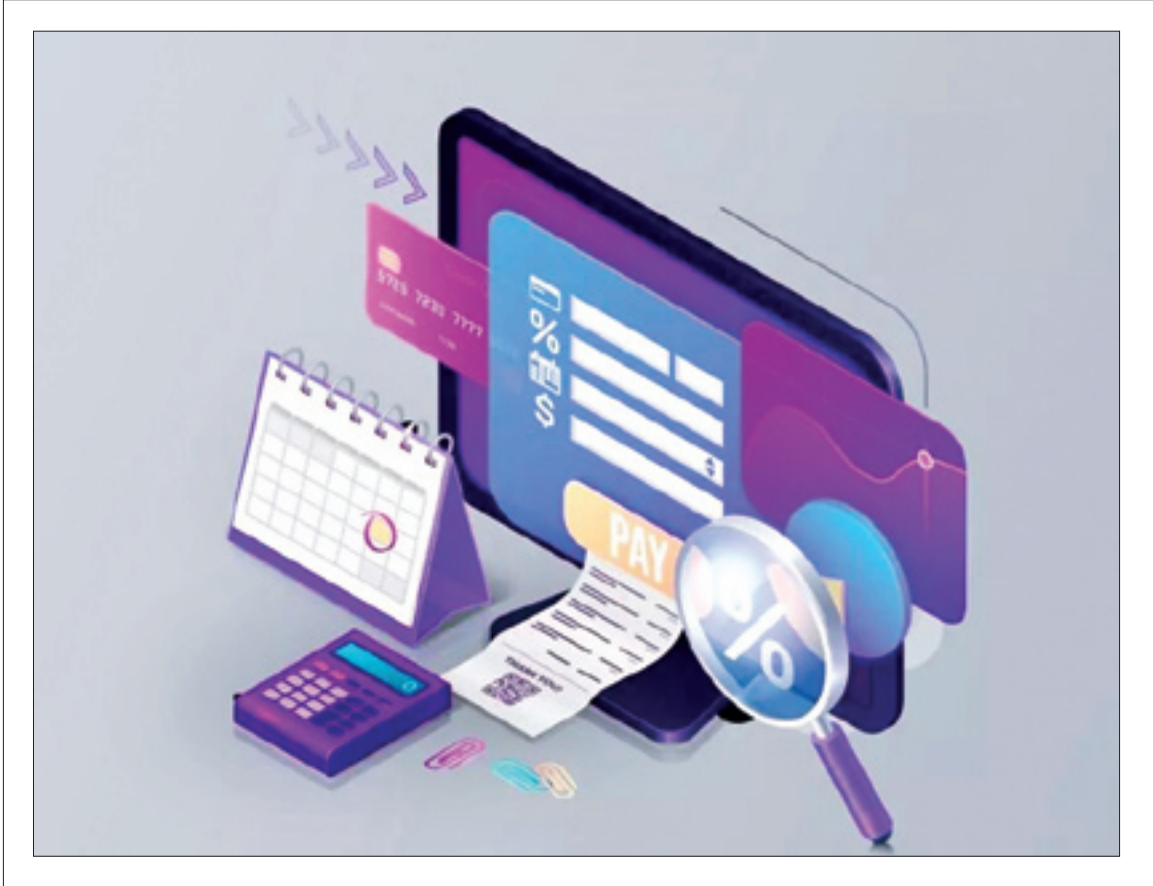
اقتصادسپاری

سرویس اقتصادی ۰۶۰۸۵۲۳۰

«جوان» چرایی افزایش شفافیت مالی را در کنترل و مبارزه با فرار مالیاتی بررسی می‌کند

اقتصاد زیرزمینی با سامانه مؤدیان شیشه‌ای می‌شود

آماری که در مورد فرار مالیاتی پزشکان اعلام می‌کنند ۱۰ هزار میلیارد است یا مثلاً مجموعه‌هایی که فیلم و سریال می‌سازند می‌گویند بالای ۲۰ هزار میلیارد تومان فرار مالیاتی دارند؛ اینها رقم‌های کمی نیست!

شفافیت مالی برای کشورمان به جهت نظارت بر ورود و خروج کالاها و خدمات و اطمینان از شفاف بودن جریان فعالیت‌های اقتصادی حیاتی است. با دانشستن درک روشنی از زنجیره ارزش از تولید تا مصرف، دولت می‌تواند زمینه‌های بالقوه فرار مالیاتی را شناسایی کند و اقدامات مناسبی را برای رفع آنها انجام دهد. شفافیت مالی همچنین امکان ایجاد زیرساخت صورتحساب الکترونیکی را فراهم می‌کند که به تعیین دقیق درآمد، هزینه‌ها و سود افراد کمک می‌کند. سامانه مؤدیان به عنوان بستری برای دستیابی به این سطح از شفافیت عمل می‌کند و رویکردی جامع برای اصلاح نظام مالیاتی، ایجاد تحول در مالیات‌ستانی و افزایش شفافیت مالی است. هدف اصلی آن وارد کردن اقتصاد زیرزمینی به بخش رسمی و اطمینان از پرداخت سهم منصفانه مالیات از سوی مشاغل و افراد در بخش شناسایی شده اقتصاد است.

چالش‌ها

سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاه به عنوان یک راه‌حل کلیدی برای کاهش فرار مالیاتی و شفافیت مالی طراحی شده و هدف آن ایجاد یک سیستم اطلاعاتی جامع است که شفافیت اطلاعات مالی و کالایی را در طول زنجیره تولید و توزیع افزایش می‌دهد. به باور کارشناسان، با اجرای سامانه مؤدیان، دولت می‌تواند به‌طور مؤثر با اقتصاد زیرزمینی مقابله کند. درآمدهای مالیاتی را از محل مبارزه با فراریان مالیاتی دانه درشت افزایش دهد و بخش غیررسمی را شناسایی نماید. با اجرای سامانه مؤدیان، دولت می‌تواند فرار مالیاتی را کاهش دهد و یک پایه مالیاتی نظارتی ایجاد کند. این سیستم از کسب و کارها و شرکت‌ها می‌خواهد به یک سیستم اطلاعاتی متمرکز متصل شوند که تراکنش‌های مالی آنها را ردیابی می‌کند و به مقامات دسترسی بلادرنگ به اطلاعات مالی و کالایی می‌دهد.

اجرای سیستم مؤدیان به باور کارشنگران دارای مزایای متعددی از نظر شفافیت مالی و وصول مالیات است:
- کاهش فرار مالیاتی: با استفاده از سامانه مؤدیان، مشاغل و افراد برای فرار مالیاتی با شفاف شدن هزینه‌ها و درآمدهایشان مشکل خواهند داشت. با یکپارچه‌سازی کل زنجیره ارزش، سیستم امکان فرار مالیاتی را به حداقل می‌رساند و پنهان کردن بدهی‌های مالیاتی واقعی خود را برای نهادهای دشوارتر می‌کند.

افزایش درآمدهای مالیاتی: با وارد کردن اقتصاد زیرزمینی به بخش رسمی، دولت‌ها می‌توانند پایه مالیاتی خود را گسترش و درآمدهای مالیاتی را افزایش دهند. سامانه مؤدیان تضمین می‌کند که تمام فعالیت‌های اقتصادی ضبط شده است و امکان ارزیابی دقیق و جمع‌آوری مالیات را فراهم می‌کند.
- افزایش انطباق: اجرای سیستم مؤدیان با تسهیل انجام تعهدات مالیاتی برای مشاغل و افراد، فرهنگ تمکین را ایجاد می‌کند. با شفافیت نظارت در واقع‌ای، این سیستم به عنوان یک بازدارنده در برابر فرار مالیاتی عمل و انطباق داوطلبانه را تشویق می‌کند.

-بهبود شفافیت اقتصادی: سامنه مؤدیان با ارائه اطلاعات دقیق در مورد جریان کالاها و خدمات به مقامات به شفافیت کلی اقتصادی کمک می‌کند. این اطلاعات به سیاستگذاران اجازه می‌دهد تا تصمیمات آگاهانه بگیرند، ناکارآمدی‌های بازار را شناسایی و رقابت منصفانه را ترویج کنند.

-تسهیل تدوین سیاست: در دسترس بودن داده‌های جامع مالی و کالایی از طریق سامانه مؤدیان، دولت‌ها را قادر می‌سازد تا سیاست‌های مبتنی بر شواهد را توسعه دهند. سیاستگذاران می‌توانند اطلاعات را برای شناسایی زمینه‌های رشد اقتصادی، تخصیص کارآمد منابع و اجرای اقدامات هدفمند برای مقابله با چالش‌های خاص تجزیه و تحلیل کنند.

غلبه بر مقاومت در برابر شفافیت مالی

ممکن است در برابر شفافیت مالی مقاومت وجود داشته باشد، به ویژه از سوی نهادهایی که از پرداخت مالیات فرار می‌کنند و در حال حاضر نیز شاهد عدم تمکین اجرای قانون از طرف طلافروشان در ابتدای دی ماه سال جاری بودیم ولی دولت باید به صورت کامل به اجرای دقیق سامنه مؤدیان بپردازد و نسبت به این عدم تمکین‌های فراریان مالیاتی بحثت بسامانه مؤدیان است

چالش‌ها

امیرحسین اقبالی کارشناس اقتصادی در گفت‌وگو با «جوان» پیرامون اهمیت سامانه مؤدیان گفت: یکی از اهداف اصلی سامانه مؤدیان، جابه‌جایی بار مالیاتی از بخش‌های تولیدی به بخش عدالت در سامانه مالیاتی است. این بدان معناست که همه بخش‌های اقتصادی باید سهم عادلانه خود را از مالیات متحمل شوند. با این حال، برای دستیابی به این هدف، رسیدگی به فرار مالیاتی در بخش‌هایی که قبلاً توانسته‌اند

مالیاتی بی تفاوت باشد. این سیستم با ایجاد مکانیسم وصول مالیات شفاف و کارآمد،گزینه فرار مالیاتی را کاهش می‌دهد. علاوه بر این، ترس از گرفتار شدن و جریمه شدن برای عدم رعایت، مشاغل و افراد را تشویق می‌کند تا در سیستم مشارکت کنند. دولت‌ها باید تعهد خود را به اجرای نظام مالیات دهندگان بدون هیچ‌گونه عقب‌نشینی نشان دهند تا از اثربخشی آن اطمینان حاصل کنند.

شفافیت مالی برای یک سیستم مالیاتی منصفانه و کارآمد بسیار مهم است. سامانه مؤدیان رویکردی جامع برای افزایش شفافیت مالی، کاهش فرار مالیاتی و افزایش درآمدهای مالیاتی است. با اجرای این سیستم، دولت‌ها می‌توانند اقتصاد زیرزمینی را به بخش رسمی وارد کنند، پایه‌های مالیاتی نظارتی ایجاد کنند و انطباق را ارتقا دهند. مزایای شفافیت مالی فراتر از جمع‌آوری مالیات است؛ زیرا امکان تدوین سیاست‌های مبتنی بر شواهد را فراهم می‌کند و شفافیت کلی اقتصادی را بهبود می‌بخشد. در حالی که ممکن است مقاومت وجود داشته باشد، سامانه مؤدیان مکانیسمی را برای غلبه بر مقاومت ایجاد می‌کند. با شفافیت نظارت در واقع‌ای، این سیستم به عنوان یک بازدارنده در برابر فرار مالیاتی عمل و انطباق داوطلبانه را تشویق می‌کند.

-بهبود شفافیت اقتصادی: سامنه مؤدیان با ارائه اطلاعات دقیق در مورد جریان کالاها و خدمات به مقامات به شفافیت کلی اقتصادی کمک می‌کند. این اطلاعات به سیاستگذاران اجازه می‌دهد تا تصمیمات آگاهانه بگیرند، ناکارآمدی‌های بازار را شناسایی و رقابت منصفانه را ترویج کنند.

-تسهیل تدوین سیاست: در دسترس بودن داده‌های جامع مالی و کالایی از طریق سامانه مؤدیان، دولت‌ها را قادر می‌سازد تا سیاست‌های مبتنی بر شواهد را توسعه دهند. سیاستگذاران می‌توانند اطلاعات را برای شناسایی زمینه‌های رشد اقتصادی، تخصیص کارآمد منابع و اجرای اقدامات هدفمند برای مقابله با چالش‌های خاص تجزیه و تحلیل کنند.

قابل پذیرش نیست فلان صنف که در سال در آمد چند ده میلیاردی دارد فقط ۱۰- ۱۲ میلیون تومان مالیات بدهد. با ید ساز و کار شفافیت مالی اخذ مالیات از این صنف و افراد اصلاح شود تا عدالت مالیاتی نیز محقق شود. مهم ترین راهکار برای حل معضل فرار مالیاتی بحثت بسامانه مؤدیان است

و تحول در درآمدهای مالیاتی با تمرکز بر قشر فراری از مالیات و اصلاح معافیت‌های مالیاتی موجود فراهم کامل سامانه مؤدیان و پیوستن شرکت‌ها و مشاغل به این سامانه عقب‌نشینی داشته باشد و با قدرت کامل در جهت ایجاد شفافیت مالی، سامانه مؤدیان مالیاتی را اجرایی کند.

سازوکار اخذ مالیات از فراریان مالیاتی با اجرای کامل سامانه مؤدیان

فتح‌الله توسلی، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی در مورد فرار مالیاتی برخی صنف به «جوان» می‌گوید: «یکسری صنف تا الان ز بار مالیات نرفتند مثلا فرار مالیاتی پزشکان رقم کمی نیست آماری که در مورد فرار مالیاتی پزشکان اعلام می‌کنند ۱۰ هزار میلیارد تومان است یا مثلا مجموعه‌هایی که فیلم و سریال می‌سازند می‌گویند بالای ۲۰ هزار میلیارد تومان فرار مالیاتی دارند که اینها رقم‌های کمی نیست. در اصلاح قانون مالیاتی که در مجلس تصویب کردیم سعی کردیم جلوی خیلی از این فرارها گرفته شود. البته نصب دستگاه‌های کارتخوان که همه صنف را موظف به استفاده می‌کند تا حدودی می‌تواند جلوی فرارهای

مالیاتی را بگیرد.»
وی می‌افزاید: «فرار مالیاتی برخی از صنوف امری واضح و روشن است و به همین دلیل نیز در مجلس و در کمیسیون اقتصادی به زودی طرحی مبنی بر اصلاح قانون مالیاتی را بررسی می‌کنیم که امیدواریم بتوانیم در کنار این اصلاح قانون و با سامانه مؤدیان جلوی این فرارهای مالیاتی در برخی از صنوف را بگیریم.»

توسلی تصریح می‌کند: «قطعا قابل پذیرش نیست فلان صنف که در سال در آمد چند ده میلیاردی دارد فقط ۱۰- ۱۲ میلیون تومان مالیات بدهد. باید سازوکار شفافیت مالی اخذ مالیات از این صنف و افراد اصلاح شود تا عدالت مالیاتی نیز محقق شود. مهم‌ترین راهکار برای حل معضل فرار مالیاتی بحث سامانه مؤدیان است و سازوکار اخذ مالیات از فراریان مالیاتی با اجرای کامل سامانه مؤدیان اصلاح خواهد شد.»

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس خاطر نشان می‌کند: «باید قانون سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی نیز به طور کامل اجرایی شود و سپس در مورد فرارهای مالیاتی اظهار نظر دقیق کرد، چراکه ما امیدواریم با اجرای دقیق و درست این قانون جلوی فرار مالیاتی در برخی صنف گرفته شود.»

حمیدرضا حاجی بابایی رئیس کمیسیون تلفیق ۱۴۰۳

دولت در طول سال‌های اخیر موفق شد قدم‌های مؤثری برای جلوگیری از فرار مالیاتی بی‌دراد که تغییر میزان در یافتی از مالیات مؤید این مسئله است. امسال حدود ۷۰۰ همت مالیات بر گمرک داریم و نسبت به سال گذشته فرق می‌کند و معافیت‌های مالیاتی هم متفاوت شده است.»

رئیس کمیسیون تلفیق بودجه ۱۴۰۳ تصریح می‌کند: «فرار شد سازمان امور مالیاتی لیست بدهدها بر اساس این لیست نیازها را مشخص کنند که باید اهدا را انجام دهیم و نباید اهدا را اصلاح کنیم.»

حاجی بابایی تأکید می‌کند: «بحث پایه‌ای نیز از مسائل مهم است که باید برای مالیات انجام شود. باید پایه‌های مالیاتی جدید در کشور تعریف و اگر اینها انجام شود یک قسمت درآمدهای دولت که ۲۵۰ همت ناترازی داریم از این طریق جبران می‌شود.»
وی خاطر نشان می‌کند: «پرداخت واقعی مالیات از سوی فراریان مالیاتی نظیر اصناف از طریق اجرای کامل سامانه مؤدیان می‌تواند بخش مهمی از این ناترازی را جبران کند، چراکه در صنف به طرق مختلف فرار مالیاتی انجام می‌شود.»

وی در خاتمه گفت: تحقق بودجه‌ریزی بدون درآمدهای نفتی با اجرای کامل سامانه مؤدیان، گامی تعیین‌کننده در جهت دستیابی به پایداری مالی و ثبات اقتصادی است. دولت می‌تواند با مقابله با فرار مالیاتی، اصلاح معافیت‌های غیر ضروری و تضمین شفافیت مالی، اتکا به درآمدهای نفتی را برای تأمین هزینه‌های جاری کاهش دهد. این امر نه تنها سیستم مالیاتی عادلانه‌تری ایجاد می‌کند، بلکه به توسعه و ثبات کلی اقتصاد کشور نیز کمک می‌کند. تلاش مستمر و اصلاح سامانه مؤدیان در تحقق رؤیای بودجه بدون درآمد نفتی ضروری خواهد بود.